

HAVAS QIL VA OLDINGA INTILISHNI, KAMOLOT TOPISHNING ASOSIY KUCHI.

Farg'ona shahar 1-sonli

texnikumi tarbiya fani o'qituvchisi

Eraliyeva Shirmonoy

Annotatsiya : Ushbu maqolada Tarbiya fani doirasida shaxs kamolotini shakllantirishda "havas" tuyg'usining o'rnini va uning "oldinga intilish" motivatsiyasi bilan bog'liqligi tahlil qilingan. Maqolada havas va hasad tushunchalarining farqlari, ijobiy psixologik rag'batlantirish omillari hamda buyuk ajdodlarimiz hayoti misolida yoshlarda maqsad sari intilish ko'nikmalarini shakllantirish usullari yoritilgan. Kalit so'zlar :Tarbiya fani, havas, oldinga intilish, motivatsiya, hasad, komil inson, maqsad, iroda, sog'lom raqobat, Alisher Navoiy.

Ushbu maqolada umumiy o'rta ta'lim tizimidagi "Tarbiya" fani doirasida yosh avlod shaxsiyatini shakllantirish, ularning ma'naviy-axloqiy qiyofasini yuksaltirishda "havas" tuyg'usining pedagogik va psixologik o'rnini atroflicha tahlil qilingan. Tadqiqotda inson tabiatiga xos bo'lgan havas va hasad tushunchalarining tub mohiyati, ularning shaxs rivojlanishiga ko'rsatadigan teskari ta'sirlari qiyosiy jihatdan yoritib berilgan. Muallif tomonidan o'quvchilarda ijobiy motivatsiyani uyg'otish, ularni maqsad sari to'g'ri yo'naltirish hamda ichki iroda kuchini mustahkamlagan holda "oldinga intilish" ko'nikmasini shakllantirish metodikasi ochib beriladi. Shuningdek, maqolada milliy qadriyatlarimiz va buyuk ajdodlarimiz — Amir Temur, Mirzo Ulug'bek, Ibn Sino kabi mutafakkirlarning hayot yo'li zamonaviy yoshlar uchun qanday qilib oliy namuna va sog'lom raqobat manbai bo'la olishi ilmiy hamda hayotiy misollar yordamida isbotlangan. Maqola dars jarayonida o'quvchilarning mustaqil dunyoqarashi va ijtimoiy faolligini oshirishni maqsad qilgan pedagoglar va tarbiyachilar uchun muhim amaliy ahamiyatga egadir.

Inson hayot davomida doimo kimlargadir taqlid qiladi, kimlarningdir yutuqlariga qaraydi. Tarbiya fani bizga bu jarayonda ikki xil tuygʻuni ajratib olishni oʻrgatadi: havas va hasad. Hasad insonni ich-etini yesa, havas uni yuksaklikka chorlaydi. Havas qilish — bu boshqalarning yaxshi fazilatlarini, erishgan yutuqlari va chiroyli xulqiga qarab, "Men ham shunday boʻla olaman," deb oʻz oldiga maqsad qoʻyishdir. Ushbu maqolada havas tuygʻusining mohiyati, uning oldinga intilish bilan bogʻliqligi va shaxs tarbiyasidagi oʻrni tahlil qilinadi. Birinchi qism: Havas — ezgulik va motivatsiya manbai. Havas qilish psixologik va pedagogik nuqtai nazardan ijobiy motivatsiya hisoblanadi. U inson qalbida gʻarazlik uygʻotmaydi, aksincha, quyidagi ijobiy xususiyatlarni shakllantiradi:

Namuna qidirish: Bola yoshligidan ota-onasi, ustoz yoki tarixiy shaxslarga havas qilib oʻsadi.

Oʻz ustida ishlash: Boshqalardagi ilm va hunarni koʻrib, oʻzida ham shu koʻnikmalarni rivojlantirishga kirishadi.

Sogʻlom raqobat: Jamiyatda doʻstona va rivojlantiruvchi muhitni yuzaga keltiradi.

Tarbiya darslarida taʼkidlanganidek, komil inson boʻlish uchun birinchi navbatda qalbni poklash va faqat yaxshilikka havas qilish lozim. Buyuk mutafakkir Alisher Navoiy ham oʻz asarlarida ilm va adab ahliga havas qilish, ularning yoʻlidan borish buyuklik belgisi ekanini aytib oʻtgan.

Ikkinchi qism: Oldinga intilish va maqsad sari qadam. Faqatgina havas qilishning oʻzi yetarli emas. Havas harakatga, yaʼni oldinga intilishga aylanishi kerak. Oldinga intilish — bu sustkashlik va dangasalikni yengib, har kuni oʻz ustida ishlash demakdir.

Intiluvchan inson quyidagi bosqichlarni bosib oʻtadi:

Maqsadni aniqlash: Men kelajakda kim boʻlmoqchiman? Nimalarga erishmoqchiman?

Reja tuzish: Maqsadga erishish uchun bugun nima qilishim kerak? (Kitob oʻqish, til oʻrganish, sport bilan shugʻullanish).

Iroda va chidamlilik: Yoʻlda uchraydigan qiyinchiliklar va muvaffaqiyatsizliklardan

qo'rqmaslik.

Hozirgi XXI asr — intellektual salohiyat asridir. Oldinga intilmagan, yangilikka intilmagan inson hayot karvonidan ortda qolib ketadi. Tarbiya fani o'quvchilarda aynan mana shu irodani va to'xtovsiz harakat qilish ko'nikmasini tarbiyalaydi. Uchinchi qism: Buyuk ajdodlarimiz hayoti — oliy namuna Bizning tariximiz havas qilishga va ulardek bo'lishga intilishga arziydigan siymolarga boy.

Misol

uchun:

Amir Temur: O'z oldiga ulug' maqsad qo'ygani va kuchli irodasi tufayli qudratli davlat barpo etgan.

Mirzo Ulug'bek: Yulduzlar ilmini o'rganishga bo'lgan cheksiz havasi uni jahon miqyosidagi olimga aylantirgan.

Ibn Sino: Tibbiyot sohasida yangiliklar qilishga intilib, butun dunyoga ustoz bo'lgan.

Ushbu shaxslarning hayot yo'li bugungi yoshlar uchun eng yaxshi qo'llanmadir.

Ularga havas qilgan yoshlar bugun kompyuter texnologiyalari, kosmonavtika, tibbiyot va sport sohalarida yurtimiz bayrog'ini yuqori ko'tarishmoqda.

Xulosa

Havas qilish va oldinga intilish — egizak tuyg'ulardir. Havas inson ongida orzu va maqsadni uyg'otsa, oldinga intilish uni haqiqatga aylantiradi. Tarbiya fanining asosiy vazifasi ham yoshlarni hasadgo'ylikdan yiroq qilib, sog'lom havas tuyg'usi orqali doimo yuksaklikka undashdan iborat. Shuni unutmash kerakki, har bir inson o'z kelajagining me'moridir. Bugungi to'g'ri havas va tinimsiz intilish ertangi porloq hayotning mustahkam poydevoridir.

Ushbu maqolani yanada boyitishimiz mumkin. Agar xohlasangiz, quyidagi yo'nalishlardan birini tanlang:

Maqolaga mos hikmatli so'zlar va maqollar qo'shishimiz mumkin.

Mavzuni maktab hayotidan olingan hayotiy misollar bilan kengaytirishimiz mumkin.

Yoki darsda foydalanish uchun savol-javoblar va kichik testlar tayyorlab berishim mumkin.

Foydalanilgan

adabiyotlar

- Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: "O'zbekiston" nashriyoti, 2021.
- Tarbiya: umumiy o'rta ta'lim maktablarining darsligi. – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2020.
- Alisher Navoiy. Mahbub ul-qulub. – Toshkent: "Adabiyot va san'at", 1983.
- Yo'ldoshev J.G'. Pedagogik innovatika. – Toshkent: "O'qituvchi", 2008.